

GYÖRGY BOTOND

„Czifra lakodalom, kevés a jutalom” – a Hargita megyei lakodalmak gazdasági jelentősége

Jelen írásomban szeretném az esküvői szokások átalakulását bemutatni antropológiai és gazdaságantropológiai szempontból, mert úgy vélem, hogy az esküvői szokások megváltoztak Erdélyben. A kérdés az, hogy a korábban jellemző, szinte teljességében a reciprocitási elvek mentén szerveződő esemény egyre több eleme hogyan kerül ki a piacra. Gazdasági funkcióit tekintve pedig felvethető, hogy mekkora a lakodalmakból származó jövedelem, pénzügyi szempontból kifizetődő-e esküvőt szervezni egy átlagos Hargita megyei fiatal párnak?

Kutatásom során kvalitatív és kvantitatív módszereket egyaránt használtam, anonim kérdőív segítségével folytattam le a vizsgálatot, amelyet Hargita megyében 2016, 2017 és 2018-ban házasodó új párok töltöttek ki. Az így kapott statisztikai adatokat az SPSS program segítségével többváltozós elemzésnek vetettem alá. A kérdőívezés, amely 2018. december 7. és 2019. január 8. között zajlott, több mint 170 beérkezett választ eredményezett. Ebből 161-et sikerült felhasználnom, de különböző változók szerint osztottam fel (iskolai végzettség, nem, foglalkozás). A kutatás nem reprezentatív.¹ 2013-tól kezdődően közel 200 esküvőn vettem részt vőfélyként, túlnyomó részt Hargita megyében. Ez lehetővé tette, hogy olyan nem számszerűsíthető tudást szerezhessenek a lakodalmi szokások átalakulásáról, amit a mennyiségi módszer nem tett volna lehetővé. Tehát a feladat egyfajta „morzsagyűjtésként”

1 A kutatás a szerző egyetemi államvizsga dolgozatának megírásához készült. Jelen tanulmány a dolgozat főbb állításait foglalja össze.

sokkal korábban elkezdődött, és a dolgozat befejeztével sem ért véget.² A vizsgálatnak ez a része leginkább, a Geertz-i fogalommal élve, a „sűrű leírás” módszeréből indul ki.³

Ez nem most van kitalálva – A kutatás elméleti hátterének rövid áttekintése

Az esküvők nagyon fontos rituálénak számítanak. Átalakulásuk a társadalom átalakulását is jelenti. A modern fejlődés állandóan előre haladó mozgás, amely önmaga megsemmisítése árán, kényszerűen törekszik az eredményesség fokozására. A modernizmusnak a korlátok lebontására irányuló törekvése egyben a saját csapdáját is jelenti, hiszen a hagyományos kultúrák visszaszorítása a modernség szellemi, etikai kiüresedését jelenti. És minél előrehaladottabb a modernizáció, ez a hiány egyre jelentősebb.⁴ A modernizációval együtt megnövekedett a mobilitás, átalakult a mintakövetés, háttérbe szorultak a tradíciók és a javak monetarizálódtak. Az egyes életesemények korábbra, mások pedig későbbre tolódtak vagy összemosódtak és flexibilisebbé váltak.⁵ A hagyományok megváltozása vagy teljes megszűnése következtében a kötelékek is meggyengültek.⁶ Megjelentek új családformák, mint például a házasságkötés alternatívájaként elterjedő együttélés, ami lassan általánosan elfogadottá vált.⁷ A nagy létszámú vendégsereggel jellemzett lakodalmak pedig nem csak kulturálisan és a szokásvilágot illetően merülnek ki, hanem társadalmilag sem lesznek fenntarthatók. A vidéki esküvő és a városi, urbánus esküvő között a szakadékok

2 PAPP Richárd: *Miért kell Kohn bácsinak négy hűtőszekrény? – Élő humor egy budapesti zsidó közösségében.* Budapest, Nyitott Könyvműhely, 2009.

3 GEERTZ, Clifford: *Az értelmezés hatalma.* Budapest, Századvég Kiadó, 1994.

4 FARAGÓ László: *Posztmodern: a modernizáció kritikája, avagy új kihívás.* In: *Tér és Társadalom*, V. (1991) 4. sz. 1-16.

5 JANCÁS Csaba: *Ifjúsági korosztályok korszakváltásban.* Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2013.

6 BALÁZS Lajos: *A csíkszentdomokosi lakodalmi pereg.* In: *Népismereti Dolgozatok.* Szerk.: dr. KÓS Károly. Bukarest, Kriterion Könyvkiadó, 1976. 142-146.

7 TÖKÉS Hunor: *Összebútorozni vagy házasodni? – változnak a trendek.* In: *Szabadság*, (2019. május 18.) http://szabadsag.ro/cikk/-/asset_publisher/J0tAKcLGRmmM/content/osszebutorozni-vagy-hazasodni-valtoznak-a-trendek?_101_INSTANCE_J0tAKcLGRmmM_viewMode=view

egyre inkább kezdenek elmosódni. Debord egyik munkájában említi a látványt, az elidegenedést és a spektakulum társadalmát, amely jelenség teljes mértékben kivethető napjaink esküvőjére is, hiszen nehezen húzható meg a határ, hogy mi a fontosabb, a látvány vagy a kreált valóságok? Jó példa erre az, hogy sokkal fontosabb, hogy milyen lesz az esküvői videó, fénykép, mint megélni az eseményt.⁸

A Hargita megyei lakodalmak esetén minimális különbségek vannak a különböző régiók között az eltérő esküvői hagyományokat illetően. Tapasztalataim szerint a tradíciókhoz leginkább a Gyimesekben és Csíkszéken ragaszkodnak, Udvarhelyszéken jelenik meg a legtöbb innováció, Gyergyószék valahova a kettő közé tehető, illetve a megye északi részén hibrid esküvői forma jelenik meg, ahol tartják a szokásokat is, értve ez alatt a magyar és román esküvői tradíciókat is.

A házasulandók segítése az együttélés elkezdéséhez valamilyen formában mindig helyet kapott a múltban is. Az ajándékozás rendszere nem újszerű, a premodern társadalmakban a javakat, tárgyakat, rítusokat a közösségek cserélték egymás között.

Gazdaságantropológiai szempontból az esküvői ajándékozás az a kölcsönös tevékenység, amely nem csupán kis csoportok, hanem nagyobb rendszerek és közösségek között is létrejöhet.⁹ Az archaikus ajándékcserék három fő alappilléren nyugszanak: ajándékadás, elfogadás és viszonzás.¹⁰ Abban a pillanatban, amikor ezek közül az egyik elmarad, konfliktus keletkezik. Ez nem csupán az ajándékpénzt jelenti, hanem lehet előkészületi munka, kaláka, sütemény is. Ez egy zárt rendszer, tehát nem arról van szó, hogy bármikor, bárkinek adhatok ajándékot. Elsősorban erős rokoni, baráti kapcsolatok szükségesek ahhoz, hogy egy esküvőre egy család meghívást kapjon. Ezeket a kapcsolatokat és kötelekeket folyamatosan ápolni kell és fenntartani, amelyek befektetésként működnek.¹¹ A reciprocitás vagy kölcsönösség elvét az az ajándékozási rendszer tartja fenn, amely a szülőkről a gyerekekre száll. Ezért fontosnak tartják megnézni, hogy hány olyan vendég van a meghívottak között, akinek az új pár vagy a szülei már részt vettek az esküvőjén. Átlagosan a vendégsereg 20,6 %-ának vett részt az esküvőjén az új pár (a válaszok közül a legtöbb 40 %-volt), illetve 25,7 % volt ugyanez a szülők esetén.

8 DEBORD, Guy: *Comments on the Spectacle*. London, Verso Books, 1991.

9 POLÁNYI Károly: *Az archaikus társadalom és a gazdasági szemlélet*. Budapest, Gondolat Kiadó, 1976.

10 MAUSS, Marcel: *Szociológia és antropológia*. Budapest, Osiris Kiadó, 2000.

11 BALATONYI Judit: *A gyimesi lakodalmak*. Budapest, Balassi Kiadó, 2017.

Amennyiben ezen értékeket összeadjuk, úgy sem érjük el a 60 %-ot, ami azt jelenti, hogy a vendégsereg legkevesebb 40 %-a felé még viszonzni kell ezt valamilyen formában az új pár részéről. Minél később kerül sor az esküvőre, az új pár annál inkább támaszkodik a saját vendégeire és annál több esküvőn vesz részt (tehát többet is fektet be).

Ti mennyit adtok? – Az esküvők bevételi forrásai

Megfigyeléseim szerint az elmúlt időszakban viszont igyekeznek a pénzkérést „háttérbe” szorítani, leplezni, mintha ez kevésbé lenne fontos, és az esküvő csupán egy „party” lenne. Ennek további oka is lehet, hiszen korábban a kiadások alacsonyabbak voltak abból kifolyólag, hogy a szolgáltatások többségét kalákában oldották meg, viszont a költségek növekedése és monetarizálódása következtében a lakodalmak pénzügyi jelentősége csökkent. Az ajándékbegyűjtés korábban nagy szerepet kapott az esküvőn, külön időpontban mentek körbe a teremben (írták fel és/vagy kiáltották ki az emberek nevét).

A kérdőívek alapján az esetek 16,5 %-ában a gazda vagy a násznagyok körbe mennek a teremben és összegyűjtik a pénzt. A vendégek a pénzösszeget 2,5 %-ban érkezéskor, 19,6 %-ban távozáskor adták át az új párnak, 24,7 %-ban pedig az eseményen volt egy külön alkalom, amikor ezt megtették. 33,5 %-ban mindenki akkor adta oda, amikor akarta (házikó, ládikó stb.) és csupán 0,6 %-ban kiáltották ki. Tehát egyre nagyobb arányban igyekeznek a kötött formáktól elszakadni és nem megjelölt programként figyelmet adni ennek, üzenve a közösségnek: nem erről szól, nem a pénz a fontos.

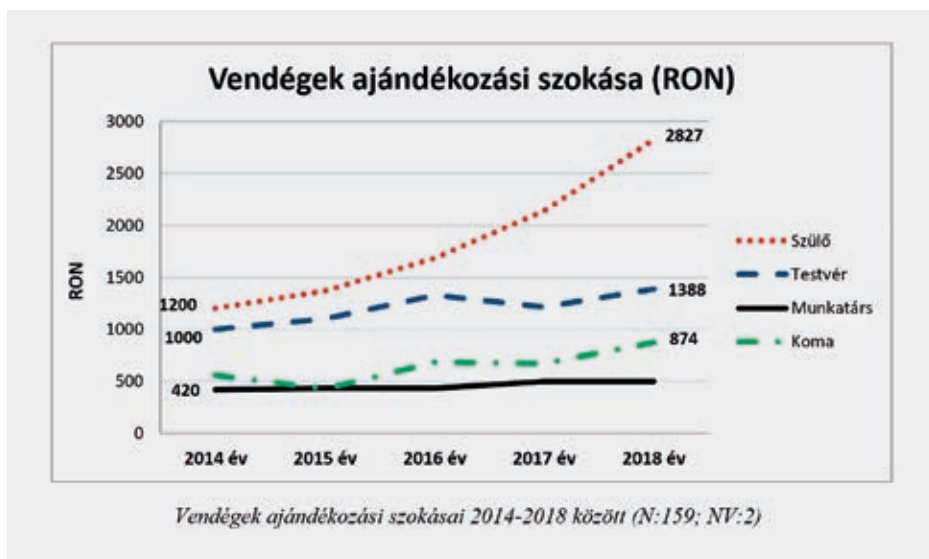
A vendégek ajándékozási szokásai eltérőek. Ezek elsősorban a kapcsolatokra (erős vagy gyenge) épülnek. „Attól függ, hogy mennyire közeli az új pár” – mondogatják gyakran a vendégek. Emellett pedig a gyakran emlegetett „tartozás” is meghatározza. A nettó átlagbér Hargita megyében 2015-ben 1.375 lej, 2018 júniusában 2.105 lej volt. Ezzel az országban hátulról a harmadik volt a megye a Román Statisztikai Hivatal (INSS)¹² adatai alapján. Fontos az ajándékozás tekintetében a fizetési mutató, hiszen

12 Román Statisztikai Hivatal: <http://statistici.inse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/inse-table>

ez az elsődleges jövedelemforrás a családok számára. Amennyiben közgazdasági szempontból nézzük a bevételeket, az átlagvendég ajándékpénze az átlagfizetés negyedét jelenti. Ez 500-550 lejnek felel meg. 2016-ban és 2017-ben átlagosan 400 lejt adtak, míg 2018-ban még az átlagvendégeknek is már csak 35 %-a adott 400 lejt vagy az alatti összeget, viszont a többség túlnyomó része 500 lejt, vagy afeletti összeget ajándékozott. Itt már magas számban jelenik meg a 600, 700 lej, de van példa 1000 lejre is.

A lakodalomban a násznagyi szerep összetett feladatokkal jár. Az ajándékpénz tekintetében pedig jelentős hibafaktor áll fenn ebben az esetben, mivel Hargita megyében különböző területen más-más szokások kapcsolódnak ahhoz, hogy ki tölti be ezt a szerepet. Csík és Gyergyó környékén a bérma-keresztyszülők (a katolikus környezetben) töltik be ezt a feladatot leginkább, Udvarhelyszéken erre a feladatra felkérnek valakit (testvért, vagy tehetősebb családot). Viszont amikor egy testvér tölti be ezt a szerepet, akkor feltehetően több ajándékpénzt ad, amely szintén részét képezi ennek a kimutatásnak. Így előfordul, hogy sok esetben 5000-7000 lejt is ad egy násznagy (így messze eltérve az átlagtól). Ha ezektől a kiugró értékektől eltekintünk, akkor 2016-ban 1325 lej, 2017-ben 1548 és 2018-ban 1673 lej volt a násznagyok által adott ajándékpénz átlagosan. Ezekhez társulnak az egyéb költségek: menyasszonyi tánc, csokor, torta, amik a násznagy kiadásaihoz tartoznak. 2014-ben 400-500 lej körüli összeget adtak átlagban a munkatársak, amely 2018-ra 500-700 lejre nőtt. A barátok ehhez hasonlóan szintén 500 lej körüli ajándékpénzt adtak, amely 2018-ra 500-700 lejre emelkedett. Az unokatestvérek és a szülők testvérei egymáshoz közeli értékben 2014-ben 500-600 lejt adtak, amely Hargita megyében 2018-ban 700 lejre nőtt. A komák esetében az összeg 500-600 lej körüli értékről 800-1000 lej körüli értéket ért el 2018-ra. A testvérek tekintetében 1000 lejes átlag volt 2014-ben, amely 2018-ban 1400-1600 lejes átlagot jelent. Az előzőekhez képest viszont itt jelentősen magasabb volt a szórás, tehát több esetben is megjelent 3000 lej vagy annál magasabb összeg. A szülők vonatkozásában, ahogy azt az ábra is mutatja, rohamos, a rokonsági viszonyban lévő vendégek esetében pedig a legnagyobb növekedés mutatkozik még akkor is, ha ezek átlagszámok. Az adatbázis tisztítása során minden kiugró értéket töröltem. Az így született eredmény jelentős növekedést mutat, hiszen míg 2014-ben 1200-1400 lej került az új pároknak szánt borítékba, addig 2018-ra ez az összeg elérte a 2800-3000 lejt. Számos válaszdó, illetve eset pedig arról tanúskodik, hogy lehet ez az összeg 5000-6000 lej is. Hargita megyében ez akár 2-3-4 havi fizetést is jelenthet. A magas érték azzal magyarázható, hogy

megnöttek az új párok kiadásai, amelyből egyre kevesebbet lehet kalákával fedezni, a szülők pedig ezt kompenzációképpen magasabb ajándékpénzzel igyekeznek honorálni. Ezt a magyarázatot megerősítik az olyan esetek is, ahol a szülők nem adtak ajándékpénzt, de az örömszülők egymással megegyezve, közösen fizették ki az esküvői menüt a rájuk jutó vendégek arányában.

A menyasszonyi tánc az elmúlt évtizedekben könnyedén kikophatott volna több más szokáshoz hasonlóan, valószínűleg a gazdasági vonatkozása tartotta életben, hiszen a mintában lévő válaszadóknál átlagosan 1739,6 lej jövedelmet jelentett. A 161 esetszámból pedig csupán 14 % az, akinek nem volt az esküvőjén menyasszonyi tánc, a fennmaradt 86 %-nál a lakodalom folyamán erre sor került. Nem véletlenül zajlik sok esetben az ajándékszedést megelőzően vagy közvetlenül azt követően. A násznagy vagy gazda által levezényelt menyasszonyi tánc nyilvános formában történik, és a vendégsereg figyelemmel követi, hogy ki áll fel táncolni (ha az azonos szintű rokonok valamelyik tagja feláll, valószínűleg többen csatlakoznak). A legvégén pedig a vőlegény váltja ki – veszi meg a menyasszonyt – a legnagyobb összeggel. Gazdasági szempontból itt is fennáll a „tartozás” szokása, de antropológiai szempontból ez egyfajta beavatási rítus.

Szinte teljesen megszűntek a kézzel fogható, materiális ajándékok. Három csoportba soroltam azt, ami még maradt ezekből: 1. *elektronikai eszközök* (kávéfőző, éjjeli lámpa) 2. *kulturális tárgyak* (festmény, könyv) 3. *turisztikai csomagok* (nászút, utalványok).

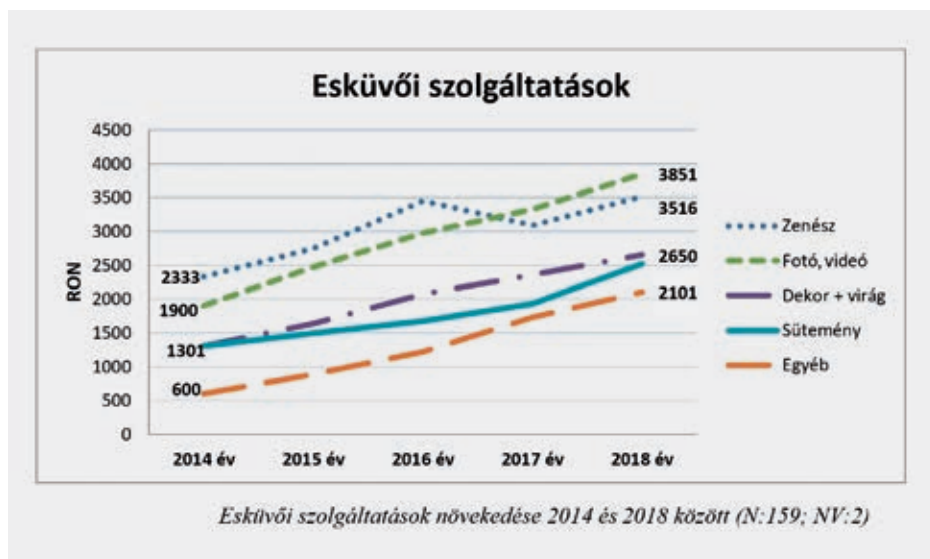
Az érem másik oldala: amit ki kell fizetni... – az esküvők kiadásai

A kiadásokat tekintve elmondható, hogy az utóbbi évtizedekben az esküvő köré egy egész iparág épült. A lakodalmak árai jelentősen megnöttek, a kiadási oldalon újabb szolgáltatások és költségek jelentek meg. Egy évtizeddel korábban még az esküvői menüt is kalákában készítették el, amely hozzátartozott az előkészületi munkákhoz, de említhetném a sütetést, díszítést is. Az elmúlt években folyamatosan bővülő: fotó, videó, drón, dekoráció, fény, füst, candybar és még egyéb szolgáltatások terjedtek el, amelyek még korábban innovatívnak számítottak, mára már viszont szinte elengedhetetlen kellékei lettek a Hargita megyei lakodalmaknak.

A lakodalom egyik fontos eleme, ahogy azt a neve is mutatja, a lakoma. Ahogy Tóth Arnold *Vőfélykönyvek és vőfélyversek a 19. században* című könyvében leírja, régen a lakodalmak több napig, akár egy hétig is tarthattak. Ezek jelentős költséggel jártak, bár ma már alig találunk példát erre. Az adatok összesítése alapján 2014-ben egy menü 80 lejbe került átlagban, a gyerekménü 50 lejbe, 2015-ben ugyanezek 90 lej, illetve 60 lejbe kerültek. 2016-ban a felnőtt 100, a gyerek 65 lej, 2017-ben ugyanezek 107 lej, illetve 68 lej voltak átlagban. 2018-ban pedig átlagosan 120 lejre nőtt egy felnőttmenü, 75-re pedig a gyerekménü ára.

Szintén növekedett az italra elköltött összeg is 2014 és 2018 között. Hiszen az első évben átlagosan 1900 lejt költöttek alkoholra és üdítőitalra, 2015-ben már 2416 lej volt az átlag. 2016-ban 2813 lej, az ezt követő évben 3139 és 2018-ban 3450 lejt költöttek átlagban erre az új párok. Emellett számos helyen lehetőség van az italok behozatalára (házi készítésű bor vagy pálinka). Növeli az árat, hogy lassan a lakodalom elengedhetetlen része az újonnan kialakított minibár, (rövid és tömény italok) illetve a köszöntőpezsgő, amelyet belépéskor koccintanak el az új párral.

A szolgáltatók egyre inkább professzionalizálódnak és szegmentálódnak. Kevesebb az integrált szolgáltatás, vagyis például előfordulhat, hogy a videókat és a fotókat más-más cég készíti, ahogyan a virágot sem minden esetben biztosítja a dekorációval megbízott szolgáltató. Ez pedig igaz a sütemény- és a tortakészítőre is. Az esküvői szolgáltatások piaca tehát egyre differenciáltabb és változatosabb lett. Jelen tanulmány nem tér ki arra, hogy a szolgáltató hivatalos vállalkozásként működik-e, ez abból a szempontból lehet érdekes, hogy mennyiben növeli az árat az eltérő működésmód.

Az esküvői zenei szolgáltatás igénybevétele rendkívül fontos. Itt a legnagyobb az árak szórása, ennek magyarázata pedig a minőségben és a szolgáltatás sokszínűségében keresendő. Találkozhatunk az egyszemélyes DJ-től a több fős zenekarig mindennel. 2014-től, ahogy minden más szolgáltatásé, úgy a zenei szolgáltatás ára is növekedett. Abban az évben az átlagár 2333 lej volt, ami a 2018-as évben elérte a 3618 lejt, vagyis 1200 lejjel nőtt négy év alatt. Egy lakodalom zenekarának ára 1.500 lejtől kezdődően elérheti a 10.000 lejt is.

Kezdetben Csíkbán, később a szomszédos régiókban is elterjedt a lakodalmas gazdák/vőfélyek/szószólók/ceremóniamesterek részvétele a lakodalmakon. Eltérő feladatkörrel rendelkeznek, viszont általában a kikérés, a búcsúztatás, az ételek felkonferálása, szórakoztatás, játékok levezetése és az esemény teljeskörű koordinálása tartozik a munkájukhoz. Sok esetben népviseletben, újabban öltönyben, vagy valamilyen vitézkötéssel ellátott hagyományos viseletben jelennek meg. Esetükben alacsony a bérnövekedés, hiszen míg 2014-ben 600 lej körül volt, addigra 2018-ban 827 lej az ára egy vőfélynak. Egyes esetekben ez elérheti az 1200-1500 lejt is (nyelvtudástól, szolgáltatástól függően).

Az egyik leginnovatívabb és legdinamikusabban fejlődő esküvői szolgáltatás a fényképezés és a videófilm készítése. Folyamatosan jelennek meg új igények és eszközök (pl. drón). Érdekes megfigyelnünk, hogy a legjobban növekvő átlagár itt jelenik meg, felülmúlva a zenészek árát is. 2014-ben 2333 lej volt átlagban egy fotós és videós ára, ami 2018-ra 3851 lejre nőtt, viszont még ez az átlag is sok

esetben alacsony árat mutat. Hiszen van olyan szolgáltató, hogy csak a fotózás ára elérí a 4000-5000 lejt, amelyhez, ha a videókészítés is hozzájön, az további plusz 2000-3000 lejt jelent. Ennek az árnak a hátterében fontos társadalmi változások is lehetnek. Egyrészt a lakodalom egyre inkább performatív jelleget ölt, előtérbe helyezik a látványt és a spektakulumot. Másrészt nem csupán magán célra történik az emlékek megörökítése, hanem demonstratív céllal a nagyvilágnak is és főként a közösségi oldalakon teszik közzé (Facebook, Instagram). Megváltozott a társadalmi igény, amely révén nem csak a vendégseregnek, hanem a kívülállókknak is megmutatható az új pár és a lakodalom fontosabb eseményei. Ez a posztmodern változás elvárassá alakult, ennek következtében pedig aránytalanul megnövekedtek az árak.

Az árnövekedéssel összhangban a dekoráció és a virág költsége is megugrott. 2014-ben 1301 lej volt átlagban, viszont ez az ár megduplázódott és 2650 lej volt 2018-ban. Ezek lehetnek esetenként külön szolgáltatók is. Korábban ez is kalákában működött, de néhány kivételt is ismerünk (pl. ahol a terembér, vagy a menü ára tartalmazza a dekoráció árát is). Mivel folyamatosan nő a számuk azon vendéglátóhelyeknek, amelyek igyekeznek lakodalmaknak helyet adni, sok esetben az alapvető díszletek, kellékek biztosítását is felvállalják.

A sütemények egy részénél még most is megjelenik, hogy házi süteményt készítenek vagy „kínálkodnak”. Míg korábban a rokonság vitte az italt és a süteményt, mára ez már mind az ifjú pár költségét terheli. 2014-ben 1300 lejt, 2018-ban pedig a 2500 lejt is elérte átlagban a sütemény és az esküvői torta ára. Ezen összegnek hozzávetőlegesen felét teszi ki az elkészített torta.

Az egyéb szolgáltatások a 2014. évi 600 lejről 2100 lejre nőttek 2018-ig. Ez nem pusztán a szolgáltatások áremelkedését jelenti, hanem azt, hogy folyamatosan jelennek meg új esküvői szolgáltatások és ezek összköltsége növekszik. Ilyen a szárazjeges füstgép, amely az esküvői nyitó táncot teszi hangulatosabbá (2018-ban kb. 500 lej az ára). A nyitó táncot további pirotechnikai eszközökkel dobják fel néhányan (kb. 500 lej). E táncot legtöbbször valamilyen táncoktató segítségével tanulják meg (kb. 350 lej). Megjelentek a candybárok, a csokiszökökút és a gyümölcsasztalok (1500-2500 lej). A fotós szolgáltatás esetén külön helyben készülő kisképeket lehet készíteni (fotóautomata, fotótükör) (300-400 lej/óra). Ezek mellett pedig jelentős kiadást jelenthetnek a fodrász, manikűr, smink, amelyek „ünnepi áron”, esküvőre jelentősen magasabbak. Vannak viszont helyek, ahol külön fénytechnikust hívnak az esküvői mulatságra (500-800 lej). A mennyasszonyiruha-kölcsönzés pedig külön szolgáltatásként, magasan és széles skálában képviseli magát a piacon

(kb. 1500-2000 lej között), amelyhez most még a koszorúslányok ruhájának bérlése is hozzájárul (100-200 lej/db). Ez a sor pedig az egészen apró dolgokkal folytatható: megszemélyesített pezsgőspoharak (kb. 100-150 lej), vendégkönyv és köszönőajándékok.

Maradt-e meg valami? – Következtetések

A társadalmi átalakulások az esküvők alakulására is hatással vannak. A kutatás eredményeként két fontos területen vonhatunk le következtetést. Kulturális antropológiai vonatkozásban jól látszik, hogy átalakult esküvői szokásokkal találkozunk a ceremóniák során. Az esküvő nem minden esetben jelenti azt a rituálét, amely perctől az ifjak külön családként léteznek, az élettársi kapcsolat valamely formája egyre gyakrabban megelőzi az esküvőt. A modern társadalomban megnövekedett a mobilitás és a hagyományok megváltoztak vagy megszűntek.

A közösséghez kapcsolódó kalákát szolgáltatások váltották fel, amelyek professzionalizálódtak és kevésbé integráltak, a piac viszont differenciáltabb és változatosabb lett. A posztmodern társadalomban, főként a globalizáció következtében jelentősen bővültek az esküvőhöz kapcsolódó szolgáltatások és előtérbe került a spektakulum, a látvány. A lakodalmak gazdaságantropológiai vonatkozásában a reciprocitás elve érvényesül, amelyet az új pároknak szánt ajándékpénz és a menyasszonyi tánc bevétele jelent. Kiemelhető, hogy a materiális ajándékok monetarizálódtak. Amennyiben találkozunk még konkrét ajándékkal, azok elektronikai, kulturális, vagy turisztikai jellegű ajándékok. A jövedelem tekintetében, a Hargita megyei gazdasági mutatók alapján, az esküvő elsőre jó befektetésnek tűnik, de a szolgáltatások árai az ajándékpénzhez viszonyítva gyorsabban nőnek. Az ajándékpénzt illetően a különböző rokonsági kapcsolatokon belül is magas a szórás. Hargita megye három régiójában (Csík, Gyergyó, Udvarhely) eltérő a szokás- és a szerepvilág, amely erre is hatással van. Főként a szülők ajándékozási szokása változott jelentősen, ennek oka elsősorban azzal magyarázható, hogy a kaláka jelentősen csökkent, a szolgáltatások árai pedig meglehetősen magasak, ezt viszont kompenzálni akarják valamilyen formában. A reciprocitás elvét az az ajándékozási rendszer tartja fenn, ami a vendégsereg összetételében is visszaköszön, miszerint a házasulandók minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, annál több barát, munkatárs van az esküvői résztvevők között.

Az emlékek megörökítése mellett demonstratív jelleggel bírnak a közösségi oldalakra szánt fényképek és egyéb vizuális anyagok. A társadalmi igények megváltozásával ezek egy posztmodern változásként elvárassá alakultak és egyre kisebb lett az eltérés a városi modern és a hagyományos vidéki esküvő között. Az esküvő nem jelent akkora bevételt, mint régebben, mert a kiadások monetarizálódtak, másrészt előtérbe került a lakodalom, mint esemény és szórakozási lehetőség. Megerősíti ezt a feltételezést az, hogy a lakodalmi ajándékszedés szokása is megváltozott, míg korábban kikiáltották és megbeszélték, hogy ki milyen összeget adott, addig mára csendben átadják az ajándékpénzt az új pár részére, aminek mértéke magánügy lett. Tíz új párból kilenc meg van elégedve a saját esküvőjével és szereplésével, még akkor is, ha az eseményt negatív egyenleggel zárták. Ez megerősíti azt, hogy az esküvő és a lakodalom gazdasági oldalát nem szeretnék előtérbe helyezni. Hargita megyében tehát az esküvők esetén gazdaság-antropológiai és antropológiai szempontból tekintve elmondhatjuk, hogy a szokások és a hagyományok egyre inkább kikopnak, az új pár megsegítésére szolgáló ajándékpénzből pedig egyre kevesebb marad meg a költségek kifizetése után. Ezért nem kizárt, hogy a jövőben ez az esemény még inkább megváltozik és egy szűk családi/baráti eseménnyé szelídül anélkül, hogy szabályozná pl. bármilyen járványügyi korlátozás.

„Nuntă de lux, mică recompensă” – semnificația economică a nunților din județul Harghita

Prezentul studiu prezintă schimbarea nunților din județul Harghita dintr-o perspectivă antropologică și economică. Contrar literaturii anterioare, compară nu numai aspectele etnografice și antropologice, ci și datele economice, care nu au fost făcute până acum în regiune. Ca cercetător, precum și ca observator participant la fenomen, pot obține acces la informații sociale și practice care nu ar fi posibile cu metoda cantitativă. Deși am stratificat respondenții pe baza diferitelor variabile, nu se poate spune că cercetarea este reprezentativă. Mai important, lucrul comun, care a fost baza organizării nunții, a fost înlocuit de servicii. Acestea sunt profesionalizate și reprezintă un cost semnificativ pentru părinți, fiind compensate prin creșterea banilor pentru cadouri. Spectacolul a ieșit în prim plan și este mai importantă decât evenimentul în sine. Semnificația economică a tradițiilor și nunților a scăzut semnificativ și se așteaptă să devină mult mai mult un eveniment de familie în viitor.

“Fancy wedding, little reward” – the economic significance of Harghita County weddings

This study presents the change of weddings in Harghita County from an anthropological and an economic perspective. Contrary to previous literature, it compares not only ethnographic and anthropological aspects, but also economic data, which have not been made so far in the region. As a researcher, as well as an observer participating in the phenomenon, we can obtain access to social and practical information that would not be possible with the quantitative method. Although we stratified the respondents based on different variables, it cannot be said that the research is representative. More importantly, the common work, which stood at the basis of the organisation of weddings, was replaced by services. They are professional and represent a significant cost for parents, being compensated by increasing the money for gifts. The show came to the fore and is more important than the event itself. The economic significance of traditions and weddings has declined significantly and is expected to become much more of a family event in the future.